

De aarde is broos en de mens nog brozer

Janita Monna 28 maart 2020

Het kleine winkeltje in huishoudartikelen was nog open. Het was er zo rustig dat ik nauwelijks iets uit de schappen durfde pakken. Afrekenen gebeurde met gepaste afstand. Maar in de meters tussen mij en de verkoopster bleek een gesprek te hangen. De uitgestorven stad, de kinderen thuis, de gezondheid van naasten – niet eerder hadden we elkaar ontmoet maar we hadden gedeelde zorgen, dezelfde onzekerheid. We zochten contact.

Want in de afgelopen week was het leven dat zich doorgaans buitenshuis afspeelde – muziek, school, werk, sport – weliswaar in verbazingwekkend tempo online in de huiskamer verder gegaan, maar samen zijn, een kletspraatje bij de koffieautomaat, klooien op het schoolplein, als team knokken voor de winst, dat was er voorlopig niet bij.

En toen las ik 'Broze aarde' van Antjie Krog, en even was het of ik niet gewoon thuis op de bank zat, even was het of ik deel werd van iets groters. De Zuid-Afrikaanse, en in Nederland minstens zo bekende dichter schreef een schitterende mis, opgedragen aan het universum, aan zon, aarde, water, lucht. Een requiem voor een aarde die door toedoen van de mens uitgeput raakt.

Gemeente

Wij belijden dat we bovenmate zondigen door elkaar,
en de aarde die ons onderhoudt, dagelijks
te beschadigen en te vernietigen
door wat we doen
en nalaten te doen.

Krog zingt de lof van wat groeit en bloeit. Zichtbaar of diep verborgen in de aarde, haar 'Gloria' is voor alles wat is of eens was: "Jakhals, Jan-van-Gent, Jachtluipaard, Jaspis, / Khoi-San, Kraanvogel, Kelten, Korhaan". Bij haar zijn de ademschenkende bomen heilig.

In haar mis krijgt het 'Dies irae' de meeste ruimte. De 'dag van vergelding en angst' trekt in donkere scènes, waarvan sommige eerder gepubliceerd, voorbij. Krog toont de mens en wat die zijn medemens aandoet, de uitzichtloosheid van armoede, het excessieve geweld, de ongelijke verdeling tussen arm en rijk, het afkopen van schuldgevoel: "zal ze weer oorbellen kopen of ijzerdraaddiertjes van de Senegalezen / of zal ze gewoon iets geven aan het jochie met de snotneus".

Het zijn woorden die je omringen, door hun overdonderende kracht, door de muziek, die, met dank aan de voortreffelijke vertalers, ook in het Nederlands blijft. Het zijn regels die je bij jezelf te rade doen gaan. "elke keer dat je niet geeft / ben je minder / minder mens".

Als we elkaar weer een hand mogen geven, een kus op de wang, laat dan ergens deze mis opgevoerd worden. In een kerk, een theater, in een park. Om ons er blijvend aan te herinneren dat de aarde broos is, en de mens nog brozer. Juist nu is de reikwijdte van Krogs helende mis ten volle voelbaar. "licht, licht moeten we op de aarde leven / en zacht omgaan met elkanders hoornvlies / elkanders oerstof en adem".

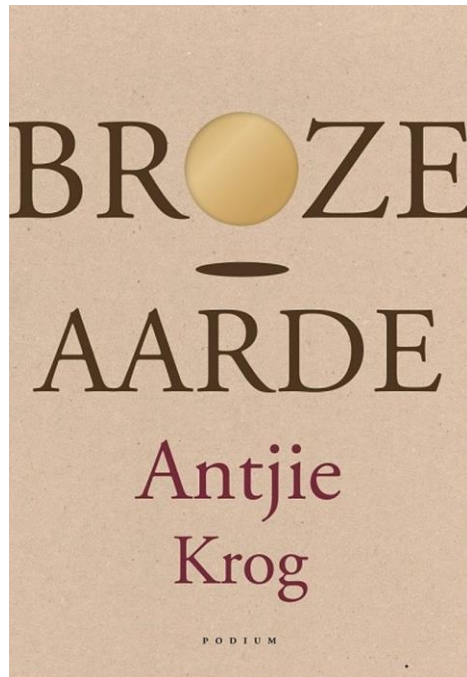
Dies irae

7.

de gezichten van woedende menigten onthutsen me
de gezichten van hongerigen nemen mij een kruisverhoor af
het gaat mijn begrip voorafhet eist gerechtigheidhet ontwricht me

de gezichten worden het voorportaal van mijn verwildering
hoe
hoe leef
hoe leef ik
hoe leef ik zo dat ik
haatdragende mannen kan liefhebben hoe?
feit is: ik heb hen niet
lief – ik kan hun gezichten amper verdragen
maar door hen niet lief te willen hebben
is de vraag: hoe oprecht
durf ik mijn liefde voor de aarde dan te noemen?
hoe
hoe leef
hoe leef ik
hoe leef ik alsof de wrede, de hongerigen, de woedenden
reeds ikzelf bendat hun gezichten de mijne zijn
want de aarde ligt erbij als een donkere gebroken schaduw
omdat we geen synapsen maken naar elkaar
hoe
hoe leven
hoe leven we volkomen kosmisch-helend?

Antjie Krog

Janita Monna schrijft wekelijks over poëzie voor Trouw
Antjie Krog
Broze aarde. Een mis voor het universum
Vert. Robert Dorsman en Jan van der Haar
Podium; 48 blz. € 20